

Удурбай Баатыр

Н. Якутскай остуоруйатыгар олоһуран Капиталина Семенова ырыаларынан оскуолаба киириэн иннинээһи саастаах оболорго аналлаах мюзикл.

Оруолларга:

Удурбай Баатыр - Вова Зыков;

Обонньор - Ильдар Иванов;

Эмээхсин - Дайаана Кычкина;

Хара Хаан баай - Марик Васильев;

Сээркээн Сээн - Максим Готовцев;

Хотой - Ильдар Блинов;

Моһой - Куннэй Дьячковская ;

Чыычаах - Алина Петрова;

Хатыцнар - Настя Т., Алена З., Каролина Г., Риана П., Ньургустана И.;

Уустар - Марик В., Максим Г., Стасик И., Ильдар И., Ильдар Б., Эрхан Г.;

1 хартыына

Айылба, от - мас кебербут, тыллыбыт кэмэ. (фоновай музыка, чыычаахтар сацалара иьиллэр)

Кэпсээнньит: Куех кырыс урдугэр, сууруктээх урэх аттыгар, хатыц чарац иьигэр эргэ балабан самналлан турар. Бу балабацца обонньордоох эмээхсин уйэлэрин тухары Хара Хаан баайга хамначчытынан улэлээтэллэр да олус иллээхтик олорбуттар.

(Хатыц мастар хааман киирэн тураллар).

Обонньор: Айуу - аяа, олорон сынньана туьуеххэ, бугун учугэй да кун буолла. Хара Хаан баай эмээхсиним барахсан тацхайа кырдьан улэлээбэт буолуобуттан аны икки кьи улэтин улэлэтэр буолла. (ол - бу диэки айылбаны таптыы керер) Учугэйиэн, Сахам сири сайына!

Ырыа: " Сир урдугэр барыта учугэй" К. Семенова тыл.мел.

(Обонньор ыллыыр)

Суол устун хааман иьэбин
Тулабын эргиччи керебун
Халлаацца куерэгэй ыллыыр
Кун эмиэ ыллыыр, мичицниир

Сир урдугэр барыта учугэй
Бу сибэкки, ол хатыц мас
Мацан солко былыттар
Сып - сылаас сайыццы ардах;

Обонньор: Улэм ыараханьттан ытаабашпын. Арай хомойобун кэнчээри ыччатым суобуттан, аашпын ааттатар кьи хаалбатыттан...(умса туттар, сыана иннигэр кытыыга хаамар, уеь тыынар, ити кэмцэ чыычаах ыллыыр)

"Чыгчаахтар" К. Семенова тыл., мел.

Чыгчаах ыллыыр:

Чыгчаах, чыгчаах, чыгчаах
Кей салгыцца эн кетууй
Чыгчаах, чыгчаах, чыгчаах
Саца куну эн туой
Мин билэбин куерэгэйи
Дыры, дыры, дыры-ры
Мин билэбин барабыайы
Чып чып чырып, чыры - рып

Кунду кемус куемэй
Айылбабыт кизргэлэ
Кыра - кыра чыгчаах
Ырыатын иьиттим

Мин билэбин ымыыны
Дьуру, дьуру, дьуру, ру
Мин билэбин чооруоуу
Чик, чик, чирик чиририк

Тыабыт иьэ туолбут
Чыгчаах ырыатынан
Тойук туойар бэрдин
Дьизэрэцкэйдээн уцкуулуур

Чыгчаахтардын мин ыллыбын
=//=/=/=\=//=//=//=//=//=//=//=//=
Чыгчаахтардын мин туойабын
=//=/=/=\=//=//=//=//=//=//=//=//=

Обонньор: Туох кэрэ куоластаах чыгчааба ыллырый? Хаьан да истибэтэх кэрэ куоластаах чыгчаабым ыллыыр(Обонньор кэрэ куоластаах чыгчаабы керееру кыцастаар, суох, чыгчаах кестубэт, хата чыгчаах оннугар удьурбай белтейе сытар. Эргийэ сылдьан удьурхайы керер - истэр.)

Бабар лочуор ойуулаах чороон иьит оцорон, бабар сыты быьахха ук оцорон, бабар...(диэн ботугуруу - ботугуруу удьурбайы сугэн тахсан барар. Бу кэмцэ хатыц мастар суугунабан ыллыылар)

" Остуоруйа дойдута" И. Гоголев тыл., К. Семенова мел.
(хатыц кыргыттар ыллыылар)

Киэьэ аайы аттаньябыц
Остуоруйа дойдугар
Бары кэрэ, бары дыкти
Ол дойдуга олохсуйар

Ля, ля, ля, ля, ля, ля
Ол дойдуга олохсуйар

Остуоруйа дойдутугар
Халлаан урдук, салгын ыраас
Онно дууҕа мэлдьи сырдыыр
Онно сурэх мэлдьи ыллыыр
Ля, ля, ля,ля, ля, ля
Онно сурэх мэлдьи ыллыыр
(хатыцнар хамсанан тахсан бараллар)

Балабан кестер. Эмээхсин олорор. Обонньоро улахан, ыарахан удьурбайга баттата сыһа-сыһа кэлэн иьэрин керен саца аллайар:

Эмээхсин: Ыы - ы, обонньор туеьэйбитиц чахчы эбит! Тугу гынаары бу маннык ыарахан удьурбайы соьон эрэйдэннэххиний? (обонньоругар утары тийэн чороонтон утах иьэрдэр)

Обонньор: Эн бийикки кэннибитигэр хаалар ыччаппыт суох, бабар бу удьурбайтан тугу эмэни оцорон аапшытын ааттатары хаалларыам.
(эмээхсин удьурбайы тула хаама сылдьан одуулуур)

Эмээхсин: Кер эрэ, обонньоор, тугун дьиктитэй, удьурбайын кыьыл о5о5о маарынныыр дии!/? Бу икки атаба, бу илиилэрэ, бу тебете.
(обонньор тугу да сацарбат. Чороонун ылан эмээхсинигэр биеэрэн баран удьурбайын ылан тацастаабытынан барар)

Ырыа: " Уустар ырыалара" А. Макарова тыл. К. Семенова мел.
(обонньор уонна уолаттар ыллыыллар, музыкальнай палочкаларынан ырыа тэтимин охсоннор уанар хамсаныылары оцороллор)

Эрбии, быьах кеметунэн
Элбэ5и уанабын
Тупсабайдык оцорорго
Кыьаллабын кыраттан
Тук - тук, тук-тук-тук
Кыьаллабын кыраттан;

Етуйэни, эрбиини
Эндэппэккэ билэбин
Тобьонун дабаны
Толлубакка туттабын.
Тук-тук, тук-тук-тук
Толлубакка туттабын

О5о оботунан буолла, икки хараба эрэ ситэ илик. Хара Хаан баайга улэлии барар кэмим кэллэ

Кэпсээнньит: Кини тугу оцорор былааннаабын сотору оцоруо эбит да, бокуойа суо5а. Куннэтэ Хара Хаан баайга улэлии барара. Ити курдук обонньор удьурбайтан оцорор оботун ситэ оцорбокко эрэ елбутэ.
(хомолтолоох музыка тыаьыыр)

2 харгыына

Сибэккилэр уцкуулэрэ " **Окко туспут куннэр**" - ырыанан уцкууллэр

Эмээхсин: 70 хаарбын ууларан олонньорбунаан бу кэрэ сайыммытын керсуехтээх этибит да, абыр кыбалбаттан Хара Хаан баай ообуй обус курдук ситимэр киирэн олобо уаабата (ере тынар). Арай олонньорбун санатар бу оцорон испит удьурбайа баар (эргийэ сылдьан керер) Бэйи, тацаска суулаамына...(эмээхсин удьурбайы суулуур уонна биык ырыатын ыллыыр)

" Биык ырыата" И. Гоголев тыл. К. Семенова мел.

(эмээхсин ыллыыр)

Элбэх чэмэл сулустары
Халлаан тистэ биэбэйиэм
Сырдыктарын, сылаастарын
Мин эйиэхэ бэлэхтиэм.

Сырдыктарын, сылаастарын
Мин эйиэхэ бэлэхтиэм
Сырдыктарын, сылаастарын
Мин эйиэхэ бэлэхтиэм

(Эмээхсин ыллаан бутээт оботун балабаца илдьэн сытыарар, аптаах тыас тыабыр, олобо ытыра ибиллэр).

Эмээхсин: Хайыа, бу тугуй, удьурбайым дыцнээх олобо буолан хаалла дуу, тугун дыкитэй!? (Уол олобо тахсан кэлэр. Сибэккилэр кини тула эргийэллэр).

Кэпсээнньит: Уол улааттар улаатан барар. Абыях хонугунан бухатыыр кууэ куустээх суцкэн улахан кыи буолар. Арай итэбэ диэн икки хараба суоба.

" Саха уола барахсан" К. Семенова тыл. мел.

(Удьурбай Баатыр ыллыыр)

Саха уола барахсан
Сайдар уунэр кецулук
Сарсыцтытын тустэнэр
Саха сирин кэскилэ

Хос ырыата:

Уол олобо хамсанар
Уол олобо улаатар
Эр хоуун буоларга
Эрэллээх санаанан

Саха уола барахсан
Сиэлэр акка майгынныыр
Хотой кыылы хорсуннук
Харбыалабар урдуккэ

Саха уола барахсан
Саха омук буоларын
Угэстэрин кэспэккэ
Тиэрдэр уйэлэргэ

Эмээхсин: Оҕом, уолум бухатыыр кууьэ куустээх суцкэн улахан киьи буоллун!
Удьурбай Боотур диэн буол! (Уолун моонньугар харысхал кэтэрдэр). Чэ кэл,
балабаммытыгар барыах (сизээн балабацца ильдэр, бу кэмцэ Хара Хаан баай тахсан
чарапчыланан керер).

Хаан Хара баай: Эмээхсин елбутэ буолуо, балабанын ылан туьаныам дуу диэн кэлбитим
эмээхсиним елбетех эбит дуу, хата кимнээбэр учугэйдик олорор эбит. Кер да маны, дьэ
кэпсэттэбим буоллун!

Эмээхсиэн, эн обонньорун миэхэ иьин ситэ телеебекке елен хаалбыта. Ол иэскитин
улэлээн кулу!

Эмээхсин: Хантан кэлбит кууспунэн улэлиибиний?

Хаан Хара баай: Оччобуна ити уолгун улэбэ ылабын!

Эмээхсин: Ол мин икки хараба суох уолум тугу улэлиэбэй?

Удьурбай Баатыр: Ийээ, мин улэлээн керуум.

Хаан Хара баай: Соп, уолгун улэбэ ылабын! Мас мастыба, от оттуоба.

Эмээхсин: Этэцэ сырыт тоойуом! (ейуе биэрэр, сууьуттэн сыллаан ылар).

Хаан Хара баай: Чэ, бардыбыт! (сизээн ильдэ барар).

3 харгыына

Уцкуу " Хотой уонна мобой" (Мобой иьиирэр, хотой хаьытыыр)

(Удьурбай Боотур мас собон киирэр).

Удьурбай Баатыр: Бу туох айдаанай?

Эмискэ уу - чуумпу буола туьэр (кынат кетер тыаба, уен сыллар тыаба иьиллэр).

Хотой: Удьурбай Баатыр, эйиигин кэтэспипит бэрт ер буолла. Соботох эн эрэ биьи
меккуербутун быьаарар кьахтааххын.

Удьурбай Баатыр: Эьиги кимнээхтэргитий?

Мобой: Мин - Мобойбун. Иьит мин этиибин. Мин уеьэ халлаацца туох баарын керееру
хайа урдугэр сыллан тахсыбытым, туох да учугэйи кербетум, хата куьабана элбэбэ. Кун
уота быба сиирэ, сииктээх хараца сир суох. Дэлби утаппытым, хата ус сымыыт сытарын
булан утахпын ханнарбытым. Елуем дуо? Ону бу хотой кэлэн урдубэр туспутэ. Туохтан
кьыьыарын, еьурэрин кун бугунугэр дылы ейдеебекке сылдьабын.

Хотой: Ибит мин этэрбин, утуе кийи! Мин хорсун быыылаах хотойдор аймахтарын уескэтээри очуос таас оройугар ус кемус сыммыты уурбутум. Биирдэ уйабар теннен кэлбитим ус сыммышпын уулаан баран мобой сытара. Оболорбун сиэтэлээн баран мин киниэхэ еурбуппун билбэтэх буола сатыыр. (охсуян бараллар).

Удурбай Баатыр: Бутуц! Миэхэ керер харахта аҕалыц! Мин эыги дьуулгун дьууллуем!

Мобой: Аҕалыам!

Хотой: Аҕалыам!

Удурбай Баатыр: Оо, керер харахтаабым буоллар сепке керен дьууллуем этэ. Тоҕо бийиги тойоммутун дьон атаҕастабыллаах диэн сацарарый? Тоҕо айылбабытын дьон хайгырый?

(Аптаах музыка тыабыыр) Сээркээн сьээн обонньор киирэр.

Сээркээн Сьээн:Туох санаатыгар ыллардыц утукэн бухатыыр?

Удурбай Баатыр: Ким миигин кытта кэпсэтэбин?

Сээркээн Сьээн:Утуебэ субэбит - сир туннугэ Сээркээн Сьээн обонньорбун. Учугэи оцоруоххун бабарар буоллаххына субэбит буолуом, оттон куаҕаны оцорор баҕалаах буоллаххына сутуем. Мин барытын керен, билэн сылдыабын. Меккуер баарын истибитим, билэбин.

Удурбай Баатыр: Ытык кырдыаҕас, миигин дьууллээ дииллэр. Хайалара буруйдаабын быаарыах тустаахпын.

Сээркээн Сьээн: Мин ону эн дьууллуехтээххин эмиэ билэбин. Эн улэттэн уескээбит бухатыыргын. Ис сурэбин тугу санырынан быаарыахтааххын. Ыл бу мин сытыы кылыс болоппун!

(Удурбай Баатыр кылыы ылан ере уунар)

Удурбай Баатыр: Махтал ытык кырдыаҕас!

(Сээркээн Сьээн тахсан барар, от тыаа сырдыбыыр, Мобой киирэр).

Мобой: Тецкейен кулу, харах кэтэрдэн биэриэхпин! (Удурбай Баатыр уерэн тебетун тецкетен биэрэр, мобой кини харабын оннугар туох эрэ сымнабаы угар, сонно тута халлаан диэки керер).

Удурбай Баатыр: Тоҕо маннык хараца халлааны, бадыа, будуе туман курдук дойдуну дьон хайгырый? (баай диэки керер, Хаан Хара баай чабырдарын кытта киирэллэр, бэрт иллээх утуе буолан кестер, имэрийэр, ас биэртэлиир)

Тугу керебунуй, Тоҕо Хара Хаан баай тойоммутун атаҕастабыллаах, баттабыллаах дииллэрий?

Мобой: Дьон тылын итэбэйбэт буол. Бу куннээх кунуску сырдыкка туох да учугэй суох, туун харацаҕа сииккэ учугэй ээ.

(Хотой кетен кэлэр тыаа ивиллэр)

Хотой: Мэ, ыл бу харабы! (Удурбай Баатыр Хотой биэрбит харабын ылан керер)

Удурбай Баатыр: Оо, дыктитиэн, кэрэтиэн, кун сырдыга! (Хара Хаан баай чабырдарын умсарыта анһарын, табыйарын керер) Хайа, бу туох атабастабылай, баттабылай?! Истиц мин быһаарыбын! Мобой, сырдык, хараца батталы утуе оцорон кердере сатыыр эбиккин! Ол иһин хорсун сурэхтээх Хотой ус кемус сыммытын уулаабккын! Эн ол буруйуц иһин сир кэрэ нһууруттан симэлийиэх тустааххын! (болотунан сырбатан уурэр).

Хотой: Хараца батталтан кийи аймабы быһыяххын бабарар буоллаххына, мантан антах мин биэрбит харахпынан туһанар буолаар!

Удурбай Баатыр: Махтал, хорсун сурэхтээх Хотой! Кэлиц, саха бухатырдар! Баттабылы, атабастабылы суох гынабыц!

Ырыа" Саха бухатырдар" К. Семенова тыл. мел. - ырыаны ыллыллар

Быһпастар быччыцнаах
Туллэцниир тустэрдээх
Быһый, тургэн атахтаах
Уоллаттар буолабыт

Саха сирин уолаттара
Хорсун хоодуот бухатырдар

Куех хонууга тустабыт
Куобахтаан, кылыйан
Илии - атах оонһуутун
Себулээн оонһуубут.

Саха сирин уолаттара
Хорсун хоодуот бухатырдар

Тыйыс - тымныы сарсыарда
Атынан айанныбыт
Кунду кемус туулээби
Бултаан - алтаан кэлэбит

Саха сирин уолаттара
Хорсун хоодуот бухатырдар.

Кэпсээнһит: Ол кунтэн ыла, улэттэн уескээбит кене ейдеех, ыраас сурэхтээх Удурбай Баатыр Сээркээн Сэһэн биэрбит сытыы кылыс болотун туппутунан, Хотой харабынан керен, баттабылы - атабастабылы аан дойду урдунэн суох гынаары барбыта ууу.

Оруолларга оонһоотулар:

**Удурбай Баатыр - Вова Зыков;
Ооньор - Ильдар Иванов;
Эмээхсин - Дайаана Кычкина;
Хара Хаан баай - Марик Васильев;
Сээркээн Сээн - Максим Готовцев;
Хотой - Ильдар Блинов;
Мобой - Куннэй Дьячковская ;
Чыычаах - Алина Петрова;**

**Уонна атын оруоллары толордулар Хаптабай детсадын " Тулукчаан " белэх
оболоро.**

**Капиталина Семенова ырыаларынан мюзиклы туруордулар:
Прасковья Давыдова, Елена Павлова.**